

5. Новий тлумачний словник сучасної української мови : у 4 т. / укл. В. Яременко, О. Сліпушко. — К. : Аконіт, 1998. — Т. 3.
6. Норман Б. Ю. Универсальное и специфическое в синтаксических моделях славянских языков / Б. Ю. Норман. — Минск, 1988. — 127 с.
7. Meillet A. Linguistique Historique et Linguistique General / A. Meillet. — Paris, 1926. — 21 p.

The currency of the dictionary is caused by the fact that every unit of the language has a specific character of national-cultural information reflection. The vocabulary of the national language fixes and reproduces the specific character ethnological-social-and-cultural norms from generation to generation, with taking into consideration the heredity and stability of ethnic mentality.

Key words: post-modernism, mentality, gender, national language.

Отримано: 25.08.2011 р.

УДК 001(477)(092):37+821.161.2'01

В. П. Мацько

Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА ОГІЄНКА: КИЇВСЬКА ДОБА

У статті вперше подано листи до І. Огієнка-педагога і вченого, зацентована увага на його науково-педагогічній діяльності київського періоду. З'ясовано, що «київська доба» для науковця сприяла формуванню його національного світогляду, світобачення.

Ключові слова та словосполучення: світоглядний обшир, інтелектуальна еліта, листи, київська доба, давня українська література, освіта.

У Державному архіві Хмельницької області є фонд Кам'янець-Подільського державного українського університету та Кам'янець-Подільського інституту народної освіти, де зберігається чимало матеріалів І.Огієнка (переважно листи). Як свідчить список університету за 1919 рік, активними читачами університетської бібліотеки були викладачі, професори, канцеляристи: М. М. Федорів, І. І. Огієнко, М. П. Вікул, С. В. Бачинський, Л. Т. Білецький, М. О. Драй-Хмара, І. А. Любарський, О. З. Неселовський, Й. Х. Оксюк, В. І. Петр, Ю. О. Русов (асистент), А. С. Синявський (приват-доцент), Ю. Й. Сіцінський, М. О. Грінченко (секретар), Ю. А. Гудзій (скарбник), К. Г. Солуха (лікар), Зінаїда Приходько (канцелярист), Андрій Розенкранц (помічник секретаря), Юхим Кошельник (канцелярист; в діаспорі відомий як письменник Анатоль Юриняк), Степан Риндик, Л. Солуха (канцеляристи) [1]. Як бачимо із поважного списку, бібліотечним фондом часто користувалися науковці, доля яких закінчилася сумно після 1920 року: одні емігрували за кордон (Л. Білецький, І. Огієнко, С. Риндик, Ю. Кошельник, Ю. Русов, М. Вікул, С. Бачинський, В. Петр), інші — піддані сталінським репресіям (І. Любарський, М. Драй-Хмара,

А. Розенкранц, Й. Оксіюк, Ю. Сіцінський тощо). За час існування університету активно працювала музична школа, яку очолював Тадеуш Ганицький. Тут навчалася просвітянка Ольга Приходько, яка слухала лекції І. Огієнка. Лекціями І. Огієнка були захоплені Г. Костюк [2], Володимир Герасименко, Василь Зборовець, Галя Мазуренко, Антон Шумлянський, Микита Годованець, Олег Свідзінський (брат поета В. Свідзінського) та інші студенти вузу.

Виїхавши за кордон разом з капелою О. Кошиця, О. Приходько підтримувала контакти з колишньою кам'янецькою професурою. До неї прихильно ставився Л. Білецький (права рука ректора І. Огієнка), тому 1923 року він їй створює протекцію — продовжує навчання на музично-педагогічному відділі Українського педагогічного інституту імені М. Драгоманова, ректором якого був Л. Білецький [3].

А ось про працевлаштування І. Огієнка за кордоном ніхто не подумав. У листі від 18 вересня 1923 року до М. Шаповала він писав: «За останні два роки я стільки переніс і натерпівся, що матиму про що розказати на Україні, коли тільки буду там...»; інший лист до цього ж респондента підписав: «Бездомний і бездольний, голодний емігрант, професор Іван Огієнко, ректор Кам'янець-Подільського державного університету» [4]. Саме у таких важких еміграційних умовах вчений-філолог потужно працював задля розвитку вітчизняної науки. Однак в українській як філософській думці, так і в літературній критиці існують лакуни. Якщо ми візьмемо, наприклад, хрестоматію «Філософія в Україні у 20-80-ті роки ХХ ст.» (К., 1993), то на 542 стор. побачимо, що ім'я І. Огієнка лише згадали в ряду інших: «На рубежі ХІХ-ХХ ст. нова генерація українських мислителів — М. Драгоманов, І. Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський разом з інтелектуальною елітою УНР М. Грушевським, В. Винниченком, І. Огієнком та ін. — дає вагому заявку на новий сплеск української світоглядної духовності. Не судилося...».

Обірвана фраза не нами, це зробили автори-упорядники хрестоматії. А дарма, бо й М. Грушевський, і В. Винниченко, й І. Огієнко свою заявку на нову хвилю українського світоглядного обшину не тільки подали, а й виконали з честю, хоча кожен із них таку місію виконував осібно при різних обставинах. Не зараховано у хрестоматії до філософів, які працювали в українському зарубіжжі, й таких відомих науковців, як Лев Онішкевич (1898-1980) — працював у ділянці філософії права; Юрій Русов (1895, Харків — 1962, Монреаль) — доктор філософії Віденського університету, Подєбрадської сільгоспакадемії, Монреальського університету, досліджував історію філософії в Україні, творчість Г. Сковороди, Т. Шевченка, українську націоналістичну філософію (автор дослідження «Мистицизм Т. Шевченка»); Лев Ребет (1912-1957) — провідний діяч національно-визвольного руху, доктор права, теоретик політичної еміграції, суспільствознавець, автор праць «Формування української нації», «Теорія нації» (1951, 1955); Богдан Феденко (1924-1989) — вчений-історик, випускник Сорбонського університету (1956), дослідник нової історії України, автор багатьох праць філософського спрямування; Володимир Міяковський (1888-1972) — учений-суспільствознавець, перший з українських вчених

грунтовно досліджував філософію виникнення й існування Кирило-Мефодіївського братства у Києві; Микола Шлемкевич (1894-1966) — доктор філософії, випускник Віденського та Сорбонського університетів, вчений-поліглот досліджував проблеми української інтелігенції, української душі, сучасну філософську думку в Україні.

У цьому ряду, безперечно, почесне місце належить мислителю І. Огієнкові (1882-1972), світогляд якого формувався з прочитаних праць філософів античного світу й українських мислителів зрілого середньовіччя — з одного боку, та під впливом ідей Т. Шевченка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, І. Франка, філософських поглядів своїх учителів А. Кримського, О. Глярова, В. Перетца, А. Лободи, М. Дашкевича, — з другого. На підтвердження тези наведемо кілька промовистих фактів. У 1903 році І. Огієнко поступає до Київського університету св. Володимира. Тоді ж з Петербурга до Києва був переведений на роботу професор, авторитетний знавець давньої літератури В. Перетц. Учений згуртував довкола себе талановитих студентів, залучивши до філологічного семінару. Цей семінар регулярно відвідував І. Огієнко.

Умовно життєвий і творчий шлях І.Огієнка можна поділити на чотири періоди: перший — київська доба (1903-1917); другий — кам'янецька доба (1918-1920); третій — еміграційний період (європейський: 1921-1947); четвертий — еміграційний період (канадський: 1947-1972). Насичений цікавими подіями в житті науковця був київський період.

Отже, кожному семінаристу В. Перетц поставив завдання: досліджувати історію літератури, письменство давньої України. І тоді ж І. Огієнко захопився творчістю Д. Ростовського, І. Галятовського, поемою “Слово о полку Ігоревім” і, водночас, російським та українським мовознавством, порівняльною лінгвістикою. Особова справа студента-Огієнка засвідчує, що він 1909 року написав курсову роботу на тему “Ключ Розуміння” І. Галятовського”, за яку одержав високу оцінку професора В. Перетца. Керівник створює йому протекцію — запрошує на кафедру російської словесності професорським стипендіатом.

У звіті “Про навчання” і відгукові на цю подію В. Перетца довідуємося: “Праці І. Огієнка, додатки до звіту засвідчують велику любов і здібність його до бібліографічних пошуків. Таким чином, дослідження про Д. Ростовського, І. Галятовського є цілком самостійні, цікаві”. Протягом осіннього семестру 1908 року І. Огієнко прослухав лекції і провів двогодинні практичні заняття у проф. Перетца на тему “Слово о полку Ігоревім”. Учений познайомив свого здібного учня з професором М. Грушевським. У розмові І. Огієнко своєю обізнаністю не лише з літературою давньої доби, а й філософії справив приємне враження на М. Грушевського, причому настільки, що той, не задумуючись, запропонував студентові посаду секретаря “Записок наукового товариства”. Ентузіаст науки й національної ідеї, І. Огієнко був коректором і неофіційним редактором шести томів “Записок” (1908-1909). А ще ж був постійним дописувачем україномовної газети “Рада”, що виходила за фінансової підтримки поміщика Є. Чикаленка. На сторінках “Ради” друкувалися С. Єфремов, С. Русова, І. Стешенко, Д. Дорошенко, А. Тесленко, О. Мицюк, В. Самійленко, Л. Яновська.

Ближчими друзями Огієнка стають студенти (пізніше відомі вчені) Л. Білецький, М. Величківський, Сергій і Василь Маслови, О. Гудзій, О. Грузинський. Ось у такому товаристві формувалась свідомість вченого, поглиблювались його знання, набувала певної форми ідеологія національного українського спрямування.

Будучи стипендіатом, він кілька разів їздив до Петрограда і Москви разом з В. Перетцом, який прищепив йому свою методологію праці й любов до літератури. В Петрограді Огієнко познайомився з мовознавцем О. Шахматовим, а в Москві — з академіком А. Соболевським.

Іван Огієнко був письменником широкого наукового діапазону, добре знав старослов'янську, гебрейську, грецьку, латинську, англійську, польську мови — і це допомагало йому працювати над текстами, розширювати не лише світогляд, а й поповнювати енциклопедичні знання. Хоча І. Огієнко перебував за кордоном, в Україні його цінували і пам'ятали. У листі до А. Кримського від 8 січня 1926 року І. Огієнко пише: «Привітання історико-філологічного відділу АН за Вашим підписом я одержав і вважаю за обов'язок найсердечніше подякувати Вам за ту високу честь, яку зробила мені Академія.

Увесь час працюю я дуже багато й невпинно».

В іншому листі до А. Кримського, розповідаючи про філологічні труди, над якими працює, скрушно зазначає, що «дуже спинається моя праця через те, що силу-силенну зібраного матеріалу я полишив у Кам'янці-Подільському. Листом цим я звертаюся до Вас як до секретаря Академії з уклінним проханням взяти в свою опіку все моє наукове майно, яке я полишив у Кам'янці (виділені слова підкреслено червоним олівцем — В. М.). Починаючи з 1909 року, я зібрав їх прямо цілі стоси і все це в Кам'янці лишилося...». Далі письменник розповідає, що залишив багато закінчених і незакінчених праць — це розвідки з творчості І. Галатовського, Успенська драма Д. Ростовського, дослідження з історії східно-слов'янського наголосу, розвідки з історії Радомишля, «Цехове братство в Брусиліві» тощо. Він просить, «щоби цей матеріал зберігся при Академії.

Звичайно, якби Ви дізналися, що ще не настав час для того, про що прошу, то й не треба зачинати цього, щоб не наразити моїх рукописів на небезпеку» (виділені слова підкреслено червоним олівцем — В. М.; Листи І. Огієнка до А. Кримського зберігаються в Інституті рукописів Національної бібліотеки імені В. Вернадського) [5].

Отже, як бачимо, весь десятирічний труд науковця залишився в рукописах під владою більшовиків. Певна річ, небезпека настала, бо спецслужби знали і про архів, і про листування, свідченням цьому є підкреслення червоним олівцем. Енкаведисти, мабуть, пригадали під час арешту А. Кримському й зв'язки з «буржуазним запроданцем» І. Огієнком, архів якого не знищили, а далеко приховали од людського ока. Та це ще нічого, а могли рукописи опинитися й в архівах Росії, чи будь якої іншої радянської республіки. Принаймні тих праць, що їх називає в листі до А. Кримського, ми не знайшли. А ось у Державному архіві Хмельницької області зберігаються дві справи І. Огієнка (Фонд 582. — Оп. 1). Справа

14 вбирає в себе 224 аркуші, а справа 15 міститься на 272 аркушах. Це переважно листи, адресовані Огієнкові від С. Гая, І. Сливки, В. Огієнка, П. Стояна, В. Гнатюка, О. Шахматова, А. Грузинського, М. Грушевського, О. Черняхівського, Є. Карського, від племінника І. І. Назаренка, публіциста В. Жаботинського з Одеси та інших. Є листування І. Огієнка з книгарнями, освітніми установами. Чимало є листів латиномовних. Писані, як І. Огієнком, так і його респондентами. Тексти написані від руки, важко розібрати почерк, тому вони потребують дешифрування. Над цим повинні попрацювати текстологи, фахівці-філологи.

Ученого хвилює зіпсована дорога між Брусилівом і Фастовом, отож пише листа до Сквирської земської управи й 9 липня 1913-го одержує відповідь, однак вона не влаштувала Огієнка, бо не все як слід виконано, і він 15 грудня знову звертається до управи, а уже 20 грудня надійшла відповідь (яка оперативність (!); мені спало на думку: ось де повчитися працювати з листами сучасним бюрократам. Тепер не те що оперативної відповіді годі чекати, а й іноді елементарної поваги до особистості, погодьтеся, адже ж сто років тому не було комп'ютерів, електронної пошти): «На Ваше прохання повітова управа повідомляє, що дорога Дідівщина — Вульшка на незручних для проїзду місцях полагоджена, зроблено земляний насип й прокладено чотири залізобетонних труби» (Арк. 48).

Клопотався І. Огієнко про розвиток освіти. Зберігається в архіві витяг з протоколу № 3 від 21.07.1913 року надзвичайних загальних зборів членів Брусилівського позичково-ощадного товариства про те, щоб під час розподілу прибутків за 1913 рік в першу чергу виділити 1000 рублів на обладнання Брусилівського училища. Саме так було задоволено прохання І. Огієнка — уповноваженого члена цього товариства [6]. І в протоколі від 22.02.1915 року записано постанову: «Из прибыли за 1913 год выделить 1000 рублей на открытие в Брусилове высшего начального училища, куда должны быть принимаемы лица исключительно православные» (Арк. 44). Підписав цей протокол голова правління Петро Макаренко. Відкрили училище у вересні 1916 року. І для цього, як свідчать документи, доклав чимало зусиль І. Огієнко. Уже 13 вересня 1916 року Директор народних училищ Київської губернії Плеський повідомляв: «Преподавателю Киевской гимназии Стельмашенко И. И. Огиенко. Имею честь уведомить Ваше высокородие, что г.попечитель округа предложением от 11.09.1916 года за № 32128-6339 утвердил Вас в должности почетного попечителя Брусилевского высшего народного училища» (Арк. 65).

Нижче ми подаємо лише ті листи, які добре прочитуються і становлять науковий та суспільний інтерес (листи приватного характеру обминули, бо вони, на нашу думку, не мають культурно-історичного значення). Майже вся кореспонденція писана зазвичай по-російськи. Епістолографія дихає минулим, окреслює атмосферу тієї культурно-історичної доби, що панувала в суспільних настроях. Тому для більш зручнішого прочитання й осмислення подаємо деякі з листів, аби ввести у ширший науковий обіг.

Расписка

(дати не вказано)

Я, нижеподписавшийся, профессор-стипендиат Киевского университета по кафедре русского языка и словесности, преподаватель гимназии М. Стельмашенко в Киеве И. Огиенко, сим обяжусь в течении первого года существования в г. Брусилове Радомышльского уезда Киевской губернии приобрести одну десятину земли и передать ее в собственность Министерства народного просвещения под данное училище.

(Державний архів Хмельницької області. — Ф. Р. 582. — Оп. 1. — Спр. 14. — Арк. 45).

* * *

Его превосходительству господину директору народных училищ Киевской губернии.

В ответ на Ваше любезное предложение имею честь сообщить, что я с большой готовностью соглашаюсь быть Почетным попечителем Брусиловского высшего начального училища.

Преподаватель гимназии И. Огиенко.

21 августа 1916 года

(Там само. — Арк. 20).

Листи до І. І. Огієнка

Від Є. Карського

Многоуважаемый Иван Иванович!

№ 4 Р.Ф.В. («Русский филологический вестник» — В. М.) днями закончил печатать указатели. Вследствие этого Ваша статья может быть напечатана лишь в 1914 г. и то не в первой книжке.

Преданный Ваш Е. Карский.

29 сентября 1913 г.

(Державний архів Хмельницької області — Ф. 582. — Оп. 1. — Спр. 15. — Арк. 238).

* * *

Від О. Назаревського

10 января 1914 года

Дорогой Иван Иванович!

Обстоятельства, отчасти Вам известны, не позволяют мне воспользоваться Вашим приглашением, и потому приходится мне письменно поздравить Вас с днём ангела и пожелать душевной бодрости, здоровья и успеха во всех предприятиях. Передавайте мой сердечный привет и поздравления с именником Домне Даниловне. Должно быть удастся побывать у Вас только тогда, когда окончательно разделюсь с экзаменами. Думаю, что войдете в моё положение и не обидитесь на искренне к Вам располагающего — А. Назаревский.

(Там само. — Арк.239).

* * *

Від Вадима Модзалевського
Міністерство народної освіти
Комісія зі створення
Української Академії Наук

1 серпня 1918 р. №70

Високоповажний Іване Івановичу!

Голова підкомісії з придбання для Української Академії Наук друкарні, проф. П. А. Тутківський прохає Вас прибути на засідання підкомісії, яке відбудеться о 12 годині дня 4 серпня с. р. в помешканні архівно-бібліотечного відділу головного управління мистецтв і Національної культури (Бібіківський бульвар, 14, правий бічний вхід, 2 поверх).

Секретар комісії В. Модзалевський

(Там само. — Арк.94).

Запрошення

(дату не вказано)

В четвер, 9 лютого, у товаристві, на Берсенєвім, відбудеться засідання Словянської комісії Московського археологічного товариства.

Доповіді:

- 1) О. А. Назаревський. До історії російської повісті...
- 2) О. В. Багрій. До питання про вплив давньоєврейської літератури на давньоруську і казаня про птахів.
- 3) О. В. Грузинський. Лицьова казань про царя Федора Івановича (Київський уривок).
- 4) І. І. Огієнко. «Руно Орошене» св. Дмитрія Ростовського.
- 5) С. М. Чабан. Гігієнічні перекладні настанови в Давній Русі.
- 6) М. І. Чистяков. Про прізвища польські.
- 7) В. М. Отроковський. Повесть про Басарага.

(Там само. — Арк. 127).

* * *

Від Олексія Шахматова

Милый господин Иван Иванович!

Получил Вашу брошюру, спешу выразить Вам своё признание. Вы обрадовали б меня больше, если прислали и всё остальное с Ваших трудов. Все както замедляю с высылкой Вам и своих работ.

С искренним уважением А.Шахматов.

31.12.1909 г.

(Там само. — Арк. 91).

* * *

30.04.1912 г.

Вышло вероятно недоразумение. Я прошу повторить список нужных Вам книг. Не дожидаясь его, буду ходотайствовать 5 мая перед Отделением об удовлетворении Вашей просьбы. Отделение во всяком случае не отказало бы Вам. Вероятно затерялось Ваше прошение. О высылке Вам изданий сообщу в книжный склад.

Искренне Вас уважающий А. Шахматов.

(Там само. — Арк. 145).

* * *

27.04.1916 (на фірмовому бланку Імператорської Академії Наук, Петроград)

Отделение русского языка и словесности Императорской АН не имеет возможности в ближайшем будущем напечатать Вашу статью «Ударение в слове «музыка». В виду этого возвращаю Вам Вашу рукопись.

Прошу принять уверение в совершенном уважении и преданости.
А. Шахматов.
(Там само. — Арк. 69).

* * *

Від Сергія Кулаковського
20 мая 1914 г.

Многоуважаемый Иван Иванович!

К моему сожалению, я себя чувствую настолько плохо, что не могу лично отвезти Ваши книги. Благодарю ещё раз за любезность. Книгу о Чудесах, которую Вы обещали выписать, прошу вас переслать таким способом, неучтите для Вас затруднительным (например, городской почтой) с приложением указания в виде расходов, вычислить и почтовые.

Всего Вам наилучшего.

Уважающий Вас Сергей Кулаковский.

Киев, 20 мая 1914 г.

(Там само. — Арк. 195-196).

* * *

Від В. Гнатюка

30.12.1911 р. (на фірмовому бланкові НТШ)

Високоповажний Добродію!

Дякую дуже за прислані статті і прошу й надалі не забувати про мене. Рівночасно з отсим листом висилаю Вам ХХІХ том збірника, а десь так за місяць вишлю і ХХХ, якщо він буде Вас інтересувати. Сей діалект дуже інтересний, але в нас не звернено на нього зовсім уваги. Як не маєте том ХХVІ (народне оповідання про опришків), то я можу його Вам діслати. Прошу також мені подати свою постійну адресу, або повідомляти мене про кожну зміну.

З правдивим поважанням Володимир Гнатюк.

(Там само. — Арк.20).

Запрошення

8.12.1913 р. (з поштовим штемпелем)

18 грудня о 7 год. вечора в помешканні громадського зібрання «Родина» (Володимирська, 42) відбудеться наукове засідання.

Доповіді:

1. Д. Дорошенко. «Д. І. Яворницький».
2. О. Застирець. «До історії мазепинської легенди».
3. М. С. Тишкевич. «З історії української іконографії».

О 9 годині засідання філологічної секції. Предмет загальних зборів:

1. Обрання нових членів Г. Білановського, Л. Биковського, О. Бородая, В. Бутовича, А. В'язлова, М. Дробиша, В. Данилова, Г. Данковського, В. Крамаренка, І. Лебединського, В. Лозинського, Моргуліса, І. Малиновського, М. Мочульського, Я. Новицького, С. Петлюру, В. Пичету, І. Полторацького, Г. Ротмистрова, Г. Сидоренка, Є. Сіяльського, А. Синявського, С. Хвостова, І. Хоменка, О. Хруць-

кого, В. Цимбала, П. Чижевського, М. Шмигельського, І. Шрага, С. Щербака, Д. Яворницького.

2. Чергові справи.

Голова М. Грушевський
Секретар О. Черняхівський
(Там само. — Арк.201).

Запрошення

від 12.09.1913 г

В воскресенье 15 сентября в 7ч. вечера в 5 ауд. университета Св. Владимира в заседании Исторического Общества Нестора-летописца сделают сообщения:

1. Д. чл. Ф. И. Кнауер. «Афонский международный конгресс востоковедов».
2. Д. чл. М. В. Довнар-Запольский. «С. И. Гамалия — друг Н. И. Новикова».

Председатель Ю. Кулаковский
Секретарь А. Лобода
(Там само. — Арк. 5).

Запрошення

Від 30.01.1913 р.

В воскресенье 3 февраля в 7 час. вечера в 5 ауд. университета Св. Владимира в заседании Исторического Общества Нестора-летописца прочтут сообщения:

1. Д. чл. Е. Д. Сташевский. Отношение правительств эпохи Михаила Федоровича к Тушинцам и их пожалованиям.
2. Д. чл. П. П. Смирнов. Выборы от посада Великого Новгорода на земский собор 1648-1849 гг.
3. Д. чл. И. И. Огиенко. Легендарно-апокрифический элемент в «Небе Новом» И. Гаятовского.

Председатель Ю. Кулаковский
Секретарь А. Лобода
(Там само. — Арк. 8).

Примітки:

Кулаковський Юліан Андрійович (25 липня 1855, Паневежис, нині Литва — 21 лютого 1919, Київ) — український історик, археолог. Фахівець із історії Північного Причорномор'я, Візантії та Стародавнього Риму. Спеціаліст в ділянці римської словесності.

Модзалевський Вадим Львович (1882, Тифліс(Грузія) — 3 серпня 1920, Київ) — український історик, археограф, архівіст і генеалог, автор численних наукових праць.

Лобода Андрій Митрофанович (26 червня 1871, Свенцiani — 1 січня 1931, Київ) — фольклорист, літературознавець, етнограф, педагог, історик театру. Академік ВУАН (з 1922 року), член-кореспондент Російської АН (1924; з 1925 року — АН СРСР), дійсний член Наукового товариства імені Шевченка (1924).

Синявський Антін Степанович (1866 – 1951, Сімферополь) – закінчив Київський університет. Учень В. Антоновича. Науково, ідейно й організаційно Синявський тісно співпрацював з Д. Яворницьким, В. Бідновим, Д. Дорошенком, Є. Вировим, І. Огієнком, І. Рудичевим, І. Трубою. Під час Української національно-демократичної революції 1917-1920 рр. А. Синявський був уповноваженим губернського комітету Центральної Ради з організації воєнно-революційного бюро на Катеринославщині (весна-осінь 1917 р.), співробітником Міністерства освіти УНР (січень-квітень 1918 р.), директором Департаменту середніх шкіл за Гетьманату (квітень-грудень 1918 р.), та Директорії (1919 р.), заарештовувався денікінцями (вересень 1919 р.), викладав у Київському та Кам'янець-Подільському українських університетах. Протягом 1917-1918 рр. бере участь в діяльності українських партій радикальних демократів та соціалістів-федералістів.

Карський Юхим (Єфимій) Федорович (20 грудня 1860 (1 січня 1861) – 29 квітня 1931) – видатний білоруський та російський мовознавець, філолог-славіст, палеограф, етнограф, академік Петербурзької (1916) та Російської (1917) Академії наук (згодом АН СРСР), дійсний член Академії наук СРСР (1925) та Чеської Академії наук (1929). Дослідник мови, літератури та культури білоруського народу, давньоруської палеографії та пам'яток давньоруської писемності.

Ганицький Тадеуш (1844-1937) – видатний музикант і педагог. Засновник ґрунтовної музично-професійної освіти на Поділлі у першій половині ХХ сторіччя. Він посів почесне місце в розвитку національних культур України та Польщі кінця ХІХ – першої третини ХХ сторіччя. Т. Ганицький – фундатор музично-педагогічної школи в Кам'янці-Подільському.

Шахматов Олександр Олександрович (5(17).06.1864, Нарва (Естонія) – 16.08.1920, Петербург) – видатний російський філолог, історик, педагог, дослідник давніх рукописів, стародруків. Академік Петербурзької академії наук, член Сербської академії наук (1904), доктор філософії Празького (1909) та Берлінського університетів (1910), член-кореспондент Краківської академії наук (1910) та ін.

Довнар-Запольський Митрофан Вікторович (14.06.1867, Речица, Мінська губернія – 30.09.1934, Москва) – білоруський історик етнограф, фольклорист, економіст. Доктор історичних наук (1905), професор (1902).

Список використаних джерел:

1. Державний архів Хмельницької області (далі ДАХМО). – Ф. Р. 582. – Оп. 1. – Спр. 98.
2. Листи Григорія Костюка до Віталія Мацька // Слово і час. – 2002. – № 10. – С. 11.
3. Державний архів вищих органів влади України (ДАВОВУ). – Ф. 3972. – Оп. 1. – Спр. 733. – Арк. 1-2.
4. ДАВОВУ. – Ф. 3563. – Оп. 1. – Спр. 188. – Арк. 41; 36.
5. Листи І. Огієнка до А. Кримського. Див.: Інститут рукописів Національної бібліотеки імені В. Вернадського. – Ф. 23927; 23928; 23929.
6. ДАХМО. – Ф. Р582. – Оп. 1. – Спр. 98. – Арк. 21.

The paper submitted letters to I. Ohienka-teacher and scholar, focus attention to its scientific and educational activities of the Kiev period. It was found that "Kiev day" for the scientist contributed to the formation of its national ideology, world view.

Key words and phrases: ideological space, intellectual elite, letters, an old Ukrainian literature and education

Отримано: 2.06.11 р.

УДК 001(477)(092):811'373

О. М. Мозолук

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

САКРАЛЬНА ЛЕКСИКА В КОНТЕКСТІ ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ ІВАНА ОГІЄНКА

У статті акцентується увага на особливостях сакральної лексики, афоризмів, сентенцій на матеріалі різножанрових творів духовного спрямування.

Ключові слова і словосполучення: сакральна лексика, сентенції, афоризми, Святе Письмо.

Українська благословенна земля дала світові численні імена геніальних мислителів, талановитих митців, а також духовних наставників, котрі всім своїм життям примножують Добро, Світло, Любов, ведуть нас до Вічності. Їхнє життя, діяння давно відійшли в минуле, але їх напрацювання, духовний спадок, а також світлі спогади й добра пам'ять про них залишилися на віки.

Однією з таких незабутніх і величних постатей в історії України та поза її межами є Іван Огієнко (митрополит Іларіон), котрий у липні 1918 року (у переддень Івана Купала) своїм сильним духом, міцною волею і доброю вдачею надихнув на довге життя освітянську господоу — Кам'янець-Подільський державний український університет.

Проїшли роки, виросло не одне покоління студентів та викладачів, оновилося місто над Смотричем, університет отримав статус національного, а сила Огієнкового слова, такого доброго, теплого, щирого, розумного, мудрого, проникливого, такого рідного й батьківського, і досі живе в його монографіях, прозі, поезії, перекладах, горить Божою іскрою, запалює наші серця і душі, збуджує національну гідність і патріотичні почуття, плекає любов до неньки України, до її мови, народу, Бога.

Кожному з нас доводилося чути з уст людей запитання: «З якою метою людина живе на землі? Як вибрати правдивий шлях у житті? Що я можу змінити у своєму житті та житті інших, якщо моя праця і мої зусилля є такими мізерними та незначними?» Звичайно, питання призначення, мети людського життя завжди були, залишаються і будуть актуальними та важливими, вимагаючи належного сприйняття і вирішення, оскільки від них залежить визначена позиція людини стосовно її діяльності і, зрештою, всього її життя. Тому саме викорис-